

RODIČE, NEPANIKAŘTE! FILM V SÍTI JE SICE SYROVÝ, ALE BEZPEČNOST DĚTÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ NENÍ TĚŽKÉ ZABEZPEČIT. STAČÍ SE DRŽET NĚKOLIKA RAD!

Kamil KOPECKÝ

V těchto dnech putují českým mediálním prostorem informace o novém filmovém počínu Báry Chalupové a Víta Klusáka *V síti*, který se orientuje na problematiku sexuálních predátorů a abuzérů v online prostředí a který bude mít premiéru 27. 2. 2020. Film zachycuje věrohodně různé situace, kterým mohou být děti - především dívky - v online prostředí vystaveny. Zejména pak odhaluje temný svět videochatů, online seznamek a sociálních sítí, ve kterém se dětský uživatel může setkat např. s masturbací, různými druhy manipulace, v některých případech pak může být dokonce neznámým uživatelem donucen k osobní schůzce. V laickému publiku - především rodičích - pak může vyvolat strach, že jsou jejich děti využívající online služby v přímém a trvalém ohrožení a že je třeba věc okamžitě - a pokud možno co nejvíce radikálně řešit. Pozor, radikální řešení mohou napáchat více škody, než užitku!

Jak tedy vlastně s dítětem o online světě a jeho temných místech komunikovat? Co dělat? A co nedělat?

Na prvním místě je třeba říci, co nefunguje. Značná část rodičů bude na projekci filmu pravděpodobně reagovat tak, že bude **dětem zakazovat přístup k internetovým službám a bude si myslet, že tímto způsobem dítě ochrání**. Není to pravda. Zákaz přístupu k internetu způsobí dvě zásadní věci:

1. Děti se k internetu dostanou jinak - prostřednictvím kamarádů, knihoven, školní wifi nebo třeba prostřednictvím simky, kterou i s datovým balíčkem získají třeba v supermarketu. Ve všech případech však rodič ztratí nad pohybem dětí v online prostředí kontrolu, nebude mít možnost sledovat, co dítě dělá, kam vstupuje, jak funguje mimo dosah rodiče.

2. Zákaz vybuduje mezi rodičem a dítětem komunikační zeď - dítě bude vědět, že rodič na každou zprávu reaguje nepřiměřeně a přehnaně, a jednoduše s ním přestane komunikovat. O to více se dítě bude svěřovat třeba kamarádům, rodič ale sám tímto způsobem své postavení devaluje.

Správnou cestou je **rozebrat s dítětem konkrétní rizikové fenomény** (v případě filmu V síti zejména sexting a kybergrooming) a především mu **vysvětlit, jak cenné jsou osobní údaje, které o sobě v online prostředí dítě prozrazuje**. Mantrou a základním stavebním kamenem rodičovské prevence v této oblasti by mělo být sdělení, že **intimní fotografie a videa na internet nepatří a dítě by je nemělo dávat nikomu, ani svému partnerovi, své holce nebo klukovi... a už vůbec ne neznámému člověku, kterého zná z náhodného chatu**. Pokud si dítě tuto jednoduchou zásadu uvědomí a uvede ji v praxi, **riziko, že by bylo v online prostředí zneužito, se zásadně sníží**. Základem je prostě komunikace mezi rodičem a dítětem.

V drtivé většině vážného online predátorství, jehož výsledkem byla mravnostní kriminalita (od sexuálního nátlaku, výroby dětské pornografie, svádění k pohlavnímu styku apod.), dítě poskytl pachateli svůj vlastní intimní materiál, který poté sloužil jako nástroj nátlaku na dítě. **Pokud by toto neudělalo, k vážnému útoku by skutečně nedošlo** - predátor by jednoduše neměl účinnou páku, nástroj, pomocí kterého na dítě vyvine tlak.

Nyní je načase rozbít několik mýtů, které o online predátorech (a také sexuálních abuzérech panují). Některé z mýtů jsme si již rozebrali v předchozích textech (viz třeba [mýtus o pedofilech](#)), dnes se ale zaměříme na ty, které internetem rezonují a jsou médií velmi často upevňovány.

Mýtus 1: Online predátoři jsou všude, jakmile dítě vstoupí na internet, okamžitě se vyrojí a začnou dítě systematicky obtěžovat.

Jde o mýtus, který je hodně rozšířený především u laického publika a který je nepravdivý. Pokud dítě v online prostředí používá služby, které jsou pro něj věkově určeny, pak se skutečně se skutečným predátorstvím setká velmi málo, pravděpodobně vůbec. Typickým příkladem jsou online hry - přestože existují případy, kdy dítě na predátora skutečně narazilo uvnitř online hry, jde spíše o raritní situace - např. typický dětský hráč Fortnite či Minecraftu daleko častěji narazí spíše na různé druhy podvodů s účty či kyberšikanu, než na skutečného sexuálního predátora. Tuto situaci např. popisuje výzkum [Fenomén Minecraft v českém prostředí](#), kdy 41 procent dětských hráčů potvrdilo, že se v online světě Minecraftu nesesetkalo s žádnou rizikovou formou komunikace žádným rizikovým jevem. Snahu o vylákání intimních materiálů potvrdilo 5 procent dětských hráčů a snahu přimět dítě k osobní schůzce reportovalo 7 procent (a to na schůzky mohly přijít i jiné děti).

Máte-li tedy doma poučeného dětského hráče, se kterým se bavíte o tom, co v online prostředí dělá, s kým se baví, co řeší a co sdílí, pravděpodobnost, že by se stal terčem sexuálního obtěžování, je nízká - na dítě se predátoři skutečně jen tak nevyrojí.

Na druhou stranu existují vyloženě **rizikové služby, u kterých je vysoká šance, že se dítě se sexuálním abuzérem setká**. Jde především o různé druhy nevhodných diskusních skupin v rámci sociálních sítí ("pokec 12 až 40", "intimnosti pro děti", "výdělek pro děti" apod.), o různé druhy seznamovacích portálů (které samozřejmě navštěvují děti), o různé druhy veřejných videochatů

(Omegle) apod. Tam všude - pokud dítě vstoupí do příslušné skupiny a začne navazovat sociální kontakty - hrozí, že se na něj nějaký ten sexuální abuzér či predátor přilepí a dítě bude konfrontováno s erotickým či pornografickým obsahem.

Mimořádně velká část dětí zažije kontakt s pornografickým obsahem nikoli prostřednictvím sexuálních predátorů, ale naprosto cíleně prostřednictvím pornografických serverů typu Pornhub, FreeVideo, nebo klidně prostřednictvím známé české služby Amatéři.com. A velká část dětí působí např. na serverech Chatroulette či Omegle a jdou na tyto servery s tím, že tam narazí na masturbující uživatele, které dokonce samy děti provokují k různým aktivitám.

U menších dětí (do 13 let věku) je vhodnou preventivní metodou především technická blokáce závadného obsahu (např. prostřednictvím různých technických řešení typu Google Family Link, Microsoft Family, nebo např. přepnutím Google či Youtube do režimu bezpečného vyhledávání). U větších dětí (od 13 let věku) pak především diskuse, rozbor rizikových situací apod. Zde již technická řešení dost dobře nefungují.

Krátké shrnutí: **Některé online služby pro děti jednoduše nejsou vhodné a jsou věkově limitovány, zde je vyšší šance, že se dítě s online predátorem či abuzérem setká**. U běžných služeb (online hry, YouTube, Instagram apod.) je šance na masový kontakt s predátory podstatně nižší (přestože tyto služby také používají). **Děti ale rády překračují hranice a ochutnávají zakázané ovoce.**

Mýtus 2: Online predátor je hnusný starý upocený smradlavý tlustý chlap, který obtěžuje moje dítě

Jde o jeden z velmi častých mýtů - **online predátoři jsou velmi často mladí lidé** (17-30 let věku), někteří z nich jsou dokonce velmi sympatiční a živí se třeba jako modelové. Podle vzhledu totiž predátora nejde poznat - jak upozorňujeme v rámci našich vzdělávacích materiálů a toto sdělení v dětech cíleně fixujeme (rodiče si mohou tuto aktivitu s dětmi vyzkoušet). V posledních

letech se dokonce věk pachatelů mravnostní kriminality snižuje, jak upozorňuje [statistika vývoje kyberkriminality za rok 2019](#).

Mýtus 3: Všichni “sexuální predátoři” jsou pro dítě stejně nebezpeční

Vít Klusák ve svém filmu *V síti* pracuje s termínem sexuální predátor, což je pro laickou veřejnost srozumitelný a jasný termín, který označuje *toho, kdo nějakým způsobem ubližuje dítěti, a to prostřednictvím sexuálních komponent (masturbace, pornografický obsah, lákání na schůzku apod.)*. Pohledem laické veřejnosti si pak každý predátor zaslouží exemplární trest, ideálně odnětí svobody na několik let (nepodmíněně). Věc je však složitější a pachatelé se liší tím, jak závažné jejich jednání ve skutečnosti bylo a jaké tresty si odnesli. Média již informují např. o podmíněných trestech a nízkých trestních sazbách, které obdrželi pachatelé méně závažné trestné činnosti. Proto si dovoluji nabídnout pro zjednodušení následující taxonomii pachatelů:

1. **“Honiči/Masturbátoři”** - kontakt s dítětem je pro ně pouhou cestou k vlastnímu uspokojení, nevyžadují od dítěte žádné intimní materiály, nevydírají, nechtějí schůzky, jde jim o rychlé uspokojení před živým člověkem.
2. **“Zoufalci”** - lidé, kteří se zoufale touží seznámit a mají problém s navázáním kontaktu s dospělými, děti vnímají jako snadno ovlivnitelné, mohou trpět některou z parafilí. Nesnaží se dítě tlačit k výměně pornografie či dalším aktivitám.
3. **Predátor úroveň I - Abuzér** - ten již dítě cíleně zneužívá, a to především k výrobě pornografického materiálu (dětská pornografie), tlačí na to, aby mu dítě poskytlo intimní materiály, vyzývá ke společným sexuálním aktivitám v kybersvětě, nabízí dítěti pornografický obsah apod.
4. **Predátor úroveň II - Vyděrač** - zahrnuje jednání abuzéra, ale navíc dítě vydírá, vyhrožuje mu zveřejněním jeho materiálů v online prostředí, snaží se od něj získat peníze či jiné benefity apod.
5. **Predátor úroveň III** - Kybergroomer - zahrnuje charakteristiku úrovně I a II, ale navíc nutí dítě k osobním schůzkám v reálném světě, na kterých dochází k přímému sexuálnímu kontaktu, dochází k pohlavnímu zneužití,

znásilnění apod. Typicky případy Pavel Hovorka, Mertl/Machát (Piškot/Meluzín) apod.

Jednotlivé kategorie pak liší trestními sazbami - v kategorii 1 a 2 nalezneme často podmíněné tresty, trestní sazby do 2 let odnětí svobody apod. S vyššími úrovněmi pak roste společenská závažnost a logicky také tresty, které mohou u některých pachatelů dosáhnout až hranice odnětí svobody na 10 let. **Ve filmu V síti narazíme na všechny výše uvedené kategorie pachatelů, ovšem s různými četnostmi - nejvíce je logicky těch nejméně nebezpečných, s přibývajícím nebezpečím pak logicky jejich počet klesá.** A pohledem policejních statistik - co se týče např. trestného činu sexuální nátlak, každoročně policie řeší několik desítek případů, ne víc.

Každý pachatel má na dítě dopad, může ovlivnit budoucí partnerské vztahy dítěte, může vyvolat trauma, může vyvolat psychosomatické projevy apod. Ale je třeba skutečně odlišit "masturbátory" od "abuzérů či kybergroomerů", jejich společenská nebezpečnost je velmi odlišná. V celé populaci je pak obecně skutečných online predátorů velmi málo, bavíme se počtech menších než 1 procento, pravděpodobně desetiny/setiny procent.

Mýtus 4 - Kluků se to netýká

Přestože se film V síti orientuje především na nezletilé dívky, **problém se samozřejmě týká i chlapců** - a u největších kauz sexuálního zneužívání dětí v online/offline prostředí v ČR byli oběťmi právě nezletilí chlapci! V rámci preventivních aktivit je proto nutné diskutovat s dětmi obojího pohlaví. Navíc právě pro chlapce je podle dostupných výzkumných dat primárním zdrojem informací o sexu právě internet, zatímco u dívek stále ještě dominuje matka. Nepodceňujme tedy v prevenci chlapce a samozřejmě pusťme dětskou verzi i jim, budou mít řadu cenných postřehů a připomínek!

Mýtus 5 - Internet je zlo a děti by se něm vůbec neměly pohybovat.

Vůbec ne. Internet je především pozitivní prostředí, které dětem i

dospělým uživatelům nabízí nepřehledné množství příležitostí. Tak je třeba internetový svět vnímat. **Pokud budeme dodržovat základní bezpečnostní zásady (a doplňují i zásady psychohygieny), riziko, že se nám v online prostředí něco stane, je velmi nízké.** Neberme dětem možnost využívat internet pozitivním způsobem - jen je naučíme, jak se v tomto světě pohybovat bezpečně. A právě o to usiluje drtivá většina preventivních organizací včetně policie - **nedémonizovat online svět, ale aktivně v dětech budovat bezpečnostní návyky** - třeba pomocí kazuistik, preventivních filmů, diskusí, edukačních aktivit. **A to je také cílem edukativní kampaně V síti: Za školou - budovat a fixovat v dětech pozitivní vzorce chování, zbytečně je nestrašit a nedémonizovat online svět, ve kterém od malička vyrůstají. A hlavně je podpořit v pozitivním používání IT nástrojů!**

Další podrobné informace k tématu naleznete na webu www.vsitifilm.cz.

doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
E-Bezpečí, Univerzita Palackého v Olomouci
odborný poradce filmu V síti